

Zo ontdek ik het!

Hoe ouders hun blinde baby kunnen helpen.

Katinka Bakker
Minette Roza

BARTIMEUS REEKS

Colofon

Bartiméus
Postbus 340
3940 AH Doorn
Nederland
Tel. (0343) 526911
Fax: (0343) 526798
E-mail: info@bartimeus.nl
www.bartimeus.nl

Eerste druk
ISBN .....-.....-

BARTIMEUS REEKS

Met dank aan:

Ellen Bosdijk, Liduin van Schaik, Anjoke Roetink, Eric van Rijn, Jannemieke van Wolferen, Annelies en Merijn Bosman
Yvonne Leeman, Diety Gringhuis.

Fotografie: Mary Janssen, Inge Dijkstra, Masja Consen, Katinka Bakker.

Lay out & design: PINTA grafische producties

Deze publicatie is mogelijk gemaakt door de Vereniging Bartiméus.

Copyright 2010 Bartiméus

Alle rechten voorbehouden. Niets uit de ze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een automatisch gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Woord vooraf

Bij het opgroeien van onze dochter Anne zijn we ons er erg bewust van geworden hoezeer een visuele beperking invloed heeft op de ontwikkeling van een kind. We hadden ons dat van tevoren nooit zo kunnen voorstellen. Ontwikkelingen als hoofd optillen, pakken, lachen, zitten en staan, blijken niet zo vanzelf te verlopen als bij haar drie oudere broers. Als ouders weet je niet wat je daaraan kunt doen.

Ook het verkrijgen van zelfvertrouwen ging bij Anne niet vanzelf, omdat dingen snel onbekend en daardoor bedreigend over konden komen. We merkten in het begin dat we haar vaak niet goed konden begrijpen, en zij ons waarschijnlijk niet. Door de begeleiding die we mochten ontvangen, werden we langzaam ingewijd in een wereld die voor ons onbekend was, maar die wel de wereld was waarin Anne leefde. We merkten dat we echt met andere ogen moesten leren kijken en moesten begrijpen dat veel dingen die voor ons heel vanzelfsprekend zijn, dat voor haar niet zijn. Door de vele praktische voorbeelden en adviezen die we gedurende de begeleiding ontvingen en door de gesprekken die we voerden over hoe zij dingen zou kunnen beleven, raakten we bekend in de wereld van Anne.

Heel veel van die praktische adviezen en beschrijvingen, over hoe een kind met een visuele beperking geholpen zou kunnen worden en dingen kan ervaren, zijn opgenomen in dit boekje. Het zijn veel adviezen, maar wij denken dat het met minder niet kan, omdat de beperking ingrijpt op zoveel aspecten van de ontwikkeling. Het zijn vaak dingen die je zelf niet kunt bedenken, omdat je vanuit zo'n ander, onbekend kader moet leren kijken. Dit boekje kan misschien de indruk geven dat er heel veel 'moet'. Het besef op hoeveel aspecten in de ontwikkeling en het dagelijkse leven de visuele beperking invloed heeft, kan moedeloos maken. Wij hebben dat zelf in periodes ook wel eens zo ervaren. Soms heb je er gewoon even de tijd, energie en het geduld niet voor. Bedenk dan dat niet alles hoeft. Zie dit boekje als naslagwerk: als er iets misgaat, kun je kijken wat je kunt doen. Heel veel dingen gaan gelukkig ook 'vanzelf' goed; dat is bij ieder kind verschillend. Veel praktische voorbeelden en inzicht in de belevingswereld van je kind maken dat je op een gegeven moment thuis raakt in die andere wereld. Daardoor kun je zelf ook oplossingen vinden voor situaties die niet in het boekje zijn terug te vinden. Het wordt op een gegeven moment een tweede natuur. Als je dan thuis bent in die wereld heb je de 'plattegrond' daarvan veel minder of helemaal niet meer nodig.

Anne is nu bijna 5 jaar. De eerste jaren zijn intensief geweest en hebben soms veel geduld van ons gevraagd. Wij hebben ook frustraties gekend als we niet begrepen waarom Anne ergens zo bang voor kon zijn, als we zagen dat ze werkelijk niet kon begrijpen hoe dingen in elkaar zaten, of als ze iets niet kon nadoen, omdat ze het niet kon zien. Langzaam merkten we echter dat we door meer inzicht in haar wereld, haar steeds beter konden helpen en begeleiden. Anne heeft zich kunnen ontwikkelen tot een positief, nieuwsgierig meisje met een groot basisvertrouwen, dat graag aan nieuwe dingen begint. En als wij maar rekening houden met hoe we haar daarbij kunnen helpen, gaat dat heel goed. Voor ons is het een soms ingewikkelde, maar ook boeiende reis geweest, zonder meer van onschatbare waarde. Wij wensen de andere ouders, familie en verzorgers/begeleiders van een kind met een visuele beperking ook een goede reis toe, met deze reisgids in de hand!

Annelies en Merijn Bosman

Inhoudsopgave

Inleiding	9
1 De blinde baby	11
1.1 Wanneer is een baby blind?	12
1.2 Ontbreken van een zichtbaar voorbeeld	12
1.3 Gebruik van de andere zintuigen	13
1.4 Blindisme	14
2 Omgang en benadering	15
2.1 Benadering	16
2.2 Omgang	16
2.2.1 Gebruik laten maken van al zijn zintuigen	17
2.2.2 Gebruik verbale ondersteuning	17
2.2.3 Laat de hele handeling voelen	17
2.2.4 Tijd en herhaling	18
3 Contact en communicatie	19
3.1 Lichaamstaal	20
3.2 Hechting	20
3.3 Contact	22
3.3.1 De eerste lach	22
3.3.2 Contact met anderen	22
3.3.3 Contact met andere kinderen	23
3.3.4 Contact buiten	23
3.4 Taal	25
3.4.1 De eerste woordjes	25
3.4.2 Liedjes zingen, rijmpjes opzeggen	26
3.4.3 Zweeftaal	26
3.4.4 Echolalie	26
4 Verzorging	29
4.1 In bad	30
4.1.1 Voorbereidingen	30
4.1.2 In bad doen	31
4.1.3 Wassen en haren wassen	32

4.1.4	Na het bad	33
4.1.5	Onder de douche	33
4.2	Aan- en uitgekleeft worden	33
4.3	Luier verschonen	34
4.4	Haren kammen	35
4.5	Tandenpoetsen	36
4.6	Neus afvegen	36
4.7	Nagels knippen	36
4.8	Haren knippen	37
4.9	Ongelukjes	37
4.10	Zindelijk worden	38
5	Eten en drinken	39
5.1	Voeding in de eerste maanden	40
5.2	Vast voedsel	41
5.3	Zelf eten en drinken	42
5.4	Aan tafel	44
6	Je kind en zijn omgeving	45
6.1	Oriëntatie	46
6.1.1	Oriëntatie ten opzichte van andere mensen	46
6.1.2	Oriëntatie ten opzichte van de ruimte (waar)	48
6.1.3	Oriëntatie ten opzichte van het materiaal (wat ligt er om hem heen)	52
6.1.4	Oriëntatie ten opzichte van de tijd (wanneer)	52
7	Bewegen	55
7.1	Bewogen worden	56
7.1.1	De eerste maanden	56
7.1.2	De oudere baby	57
7.1.3	De dreumes	58
7.2	Zelf bewegen	58
7.2.1	Vasthouden	59
7.2.2	Loslaten	62
7.2.3	Zelf doen	64
7.3	Vallen	65

8 Spelen	67
8.1 Spel bij blinde baby's	68
8.1.1 Spelen in de box	70
8.1.2 Spelen buiten de box	71
8.1.3 Little room	72
8.2 Spel bij de blinde dreumes	72
8.2.1 Objectpermanentie	73
8.3 Omgeving	74
8.4 Samen spelen	76
8.4.1 Spelen met volwassenen	75
8.5 Speelgoed	76
8.6 Buiten spelen	78
8.6.1 In de zandbak	80
8.6.2 Met water spelen	80
8.6.3 Schommelen	81
9 Op eigen benen	83
9.1 Aanleren van nieuwe handelingen	84
9.2 Zelf doen	85
9.2.1 Sokken uittrekken	86
9.2.2 Eten en drinken	86
9.2.3 Zwaaien	86
9.2.4 Uitkleden	87
9.2.5 Handen wassen en afdrogen	87
9.2.6 Haren kammen	88
9.2.7 Telefoon	88
9.2.8 Meehelpen	88
10 Slapen	89
10.1 Overgang van wieg naar ledikantje	92
10.2 Aanhoudende slaapproblemen	92
11 Eropuit	93
11.1 Naar buiten	94
11.2 Boodschappen doen	95
11.3 Op visite	95
11.4 Speeltuín	96

11.5	Bos	96
11.6	Kinderboerderij	97
11.7	Zwemmen	97
11.8	Strand	98
12	Feestjes	101
12.1	Verjaardagsfeestjes	102
12.2	Sinterklaas	103
12.3	Kerstmis	104
12.4	Cadeautjes	105
13	Naar de dokter	109
14	Twijfels	111
Adressen		113
Literatuurlijst		114

Inleiding

Wanneer je als ouder te horen krijgt dat je baby niet kan zien, kunnen er allerlei vragen naar boven komen. Hoe kun je het beste met je kind omgaan? Waar moet je allemaal rekening mee houden? Moet je van alles aanpassen of juist zo gewoon mogelijk doen?

Een baby leert spelenderwijs zijn omgeving ontdekken en vertrouwen. Via zijn zintuigen wordt hij zich bewust van de wereld om zich heen. Dit is voor een blinde baby niet anders. Er is echter wel een verschil in de wijze waarop hij de wereld om zich heen ervaart, en de manier waarop hij leert.

Om ouders te helpen hun blinde baby te begrijpen en te ondersteunen, hebben we dit boek geschreven.

Het boek bevat vooral praktische informatie over wat ouders tegenkomen in het dagelijks leven thuis. Het is bedoeld als naslagwerk om ideeën op te doen. Hoe ga je met je kind op een plezierige manier om en hoe kun je hem helpen om te bewegen, te spelen en de wereld om zich heen te ontdekken en te begrijpen.

Alle hoofdstukken zijn afzonderlijk van elkaar te lezen. Het eerste hoofdstuk bevat algemene informatie over blindheid. Daarna volgen hoofdstukken die betrekking hebben op de dagelijkse omgang met je blinde baby.

Wij hebben ervoor gekozen om de baby als 'hij' aan te duiden. Echter, overal waar 'hij' staat, kan ook 'zij' worden gelezen. Verder spreken wij in dit boek vooral over blinde baby's, hiermee bedoelen wij ook de baby's die ernstig slechtziend zijn.

Minette Roza en Katinka Bakker

De blinde baby

Bart van één jaar zit naast de koude verwarming op de grond. Hier vermaakt hij zich langdurig. Afwisselend maakt hij met een blokje en zijn handen verschillende geluiden op de verwarming, vanwege het mooie geluid.

Baby's ontwikkelen zich de eerste twee jaar in een razend tempo; van een afhankelijk klein mensje naar een ondeugende, actieve dreumes. Voor een blinde baby hoeft dit niet anders te zijn. Het niet kunnen zien heeft echter wel veel invloed op de manier waarop het kind de wereld om zich heen leert kennen.

Ouders zullen veel vragen hebben; hoe moeten we met onze baby omgaan, hoe zal de toekomst er voor hem uitzien, wat moet er allemaal gebeuren?

1.1 Wanneer is een baby blind?

De eerste weken na de geboorte is er vaak weinig verschil te zien tussen een baby die goed ziet en een blinde baby. Dit komt vooral omdat alle pasgeboren kinderen nog weinig zien. Na een paar weken wordt het verschil duidelijker en vaak ontstaan er op dat moment twijfels bij de ouders. Het komt geregeld voor dat het dan nog enige tijd duurt voordat echt duidelijk wordt dat de baby erg weinig of helemaal niets ziet.

Een baby wordt als blind beschouwd als er sprake is van:

- Volledige blindheid. Dit betekent dat er geen gezichtsvermogen is. Er is geen licht/donker waarneming.
- Maatschappelijke blindheid. Er is dan sprake van zeer ernstige slechtziendheid. Het gezichtsvermogen beperkt zich tot het kunnen waarnemen van licht en donker en mogelijk enige kleur en vorm. Zeer ernstig slechtziende kinderen zijn later, net als volledig blinde kinderen, aangewezen op braille.

Het grootste verschil tussen beide vormen is bij baby's te zien als bijvoorbeeld een lamp aangaat. Een volledig blinde baby reageert hier niet op. Een baby, die nog iets ziet, richt zich naar de lichtbron.

Kinderen die licht/donker waarnemen, kunnen zich gemakkelijker door een ruimte verplaatsen omdat ze nog enigszins zichtbare oriëntatiepunten hebben, zoals het licht dat door een raam schijnt.

1.2 Ontbreken van een zichtbaar voorbeeld

Jonge kinderen leren veel door naar anderen te kijken en hen na te doen. Een baby probeert al na een aantal weken je te imiteren.

Blinde kinderen missen deze mogelijkheid. Ze zullen veel vanzelfsprekende handelingen op een andere manier moeten leren om deze zich eigen te maken. Veel activiteiten en handelingen zal een blind kind nooit uit zichzelf leren omdat hij niet ziet hoe anderen dat doen, zoals uit een beker drinken en met een lepel eten.

1.3 Gebruik van de andere zintuigen

Kleine kinderen leren door hun zintuigen te gebruiken. Onder zintuigen worden het zicht, de tast, het gehoor, de reuk en de smaak verstaan. Wanneer één van de zintuigen helemaal of gedeeltelijk ontbreekt, worden de andere zintuigen niet plotseling beter. Wanneer je een blind kind helpt om het zien te compenseren door voelen, luisteren en ruiken, stimuleer je hem om deze zintuigen bewust te gebruiken.

In veel gevallen zal een blind kind dit ook al uit zichzelf doen.

Zo ontdek ik het!

Hoe ouders hun blinde baby kunnen helpen.

Wanneer je als ouder te horen krijgt dat je baby niet kan zien komen er allerlei vragen naar boven. Hoe kun je het beste met je kind omgaan? Waar moet je allemaal rekening mee houden? Moet je van alles aanpassen of juist zo gewoon mogelijk doen?

Een jong kind leert spelenderwijs zijn omgeving ontdekken en vertrouwen. Via zijn zintuigen wordt hij bewust van de wereld om zich heen. Dit is voor een blinde baby niet anders. Er is echter wel een verschil in de wijze waarop hij de wereld om zich heen ervaart en de manier waarop hij leert.

Dit boek is geschreven om ouders te helpen hun blinde baby te begrijpen en te ondersteunen. Het is bedoeld als naslagwerk om ideeën op te doen. Hoe ga je met je kind op een plezierige manier om en hoe kun je hem helpen om te bewegen, te spelen en de wereld om zich heen te begrijpen en te ontdekken.

ISBN 978-90-71534-64-5

